

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Meșină
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cho.
 Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
 ISSN-L 2734 -6889

Pro Memoria

Cimitirul de Onoare „Bartolomeu”

Comandor r. Dr. Marian MOȘNEAGU

În urmă cu un secol, la 7 iulie 1921, Familia Regală a participat la festivitățile prilejuate de dezvelirea monumentului ridicat în amintirea eroilor căzuți pentru apărarea Brașovului în toamna anului 1916 și la sfințirea Cimitirului Eroilor.

Evenimentul este evocat pe site-ul Oficiul Național pentru Cultul Eroilor astfel: „Noaptea se așterne peste linia ferată a gării Bartolomeu, la 10 octombrie 1916, după lupte crâncene, în care militarii români, aflați în retragere, au luptat contra unităților germane și austro-ungare.

Sub scutul nopții, germanii forțază și trec linia ferată în flancul drept al gării Bartolomeu. O jumătate de companie românească se retrage din sector, însă nu anunță și cealaltă jumătate de companie, care rămâne pe poziții, în flancul stâng, de-a lungul căii ferate de la Bartolomeu.

În zorii zilei, germanii montează două mitraliere la fereastra unui canton de cale ferată, trăgând din flanc în militarii români care sunt pe poziții, de-a lungul căii ferate. Cei care nu sunt secerăți de focul mitralierelor încearcă să se retragă, fiind omorâți cu grenade de mână.

Tranșeea improvizată de-a lungul căii ferate a devenit o tranșee a morții: 168 de eroi români au intrat în istorie, după o luptă de două zile în care au blocat înaintarea germanilor, cu scopul retragerii armatei române.

Eroii de la Bartolomeu au fost înhumați lângă calea ferată.

Ulterior, căpitanul de cavalerie Iorga a coordonat amenajarea, în dreapta căii ferate de la Bartolomeu, a unui cimitir al eroilor cu o suprafață de 750 mp. Osemintele a 595 de eroi români din 10 regimente de infanterie, morți în luptele de la Bartolomeu și în jurul Brașovului, au fost centralizate în 13 morminte comune, marcate cu însemne de căpătați din beton și cruci metalice în terminație. Singurul erou identificat este căpitanul Sava Cristescu.

Monumentul central al cimitirului a fost conceput în forma unei urne funerare, având în terminație un vultur, simbolul avântului în luptă.

Pe latura frontală a operei comemorative s-a fixat stema Regatului României, menționându-se, prin dăltuire, regimentele din care au provenit eroii.

Cimitirul eroilor de la Bartolomeu a fost inaugurat în ploioasa zi de 7 iulie 1921, în prezența Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria, însoțiți de principele moștenitor Carol și de principesa Maria, primiți cu urale și aplauze de brașoveni.

Regele Ferdinand I a trecut în revistă gărzile de onoare a 15 regimente prezente la serbare. Un sobor religios, format din 10 preoți, a oficiat slujba de pomenire a eroilor.

În discursul din timpul ceremoniei, Victor Mateescu, prefectul județului Brașov, a predat monumentul și cimitirul în grija municipiului Brașov.

Regele Ferdinand I și Regina Maria, însoțiți de suită, au depus crini albi la gropile comune ale eroilor, ceremonia încheindu-se cu defilarea trupelor.

Începând cu anul 1948, în contextul politic generat de sferele de influență stabilite după al Doilea Război Mondial, stema Regatului României a fost îndepărtată de pe Monumentul eroilor din Bartolomeu, aceeași soartă având-o și textul care menționa regimentele din care au făcut parte eroii.

În anul 1972, din „considerente urbanistice”, Cimitirul Eroilor de la Bartolomeu a fost desființat, cu scopul lărgirii căii ferate și a amenajării unui sens giratoriu. Osemintele eroilor au fost strămutate în Cimitirul Eroilor Șprengghi, monumentul central rămânând amplasat între șosea și calea ferată.”

În completarea acestei scurte fișe documentare, redăm comunicatul Mareșalatului Curții Regale din 14 iulie 1921.

O zi memorabilă

În ziua de 7 iulie 1921, MM. LL. Regele și Regina și AA. LL. Regale Principele Carol, moștenitorul Tronului și Principesa Maria, au plecat la ora 8.50, cu un tren regal, la Brașov, pentru a lua parte la dezvelirea monumentului ridicat în amintirea vitejilor luptători căzuți la apărarea Brașovului în toamna anului 1916, precum și la sfințirea cimitirului în care aceștia au fost înmormântați.

Trenul regal sosind în gara Brașov la ora 11, pe peronul gării, suveranii au fost întâmpinați de către locțiitorul comandantului Corpului VII Armată și comandantul garnizonei Brașov, care au prezentat raportul. De asemenea, au fost de față prefectul județului și primarul orașului, care după datină a prezentat Maiestăților Lor pâine și sare.

O companie din Regimentul 23 Infanterie cu drapel și muzică a dat onorurile.

După ce M.S. Regele a trecut în revistă compania de onoare, Familia Regală s-a întreținut cu persoanele prezente, plecând apoi cu automobilele spre Cimitirul Eroilor, aflat lângă gara Bartolomeu.

În pofida vremii ploioase, pe străzile împodobite cu verdeață, flori și scoarțe românești și mai cu seamă împrejurul cimitirului, se adunase multă lume, printre care și numeroși locuitori ai satelor învecinate.

Familia Regală a fost salutată la sosire cu însuflețite urale, aruncându-i-se flori în cale.

3

După ce Maiestatele Lor și Altețele Lor Regale au luat loc în pavilionul din fața intrării în cimitir, Sfinția Sa protopopul județului, înconjurat de clerul ortodox al Brașovului, a oficiat slujba religioasă pentru morți, în fața unui altar improvizat lângă monumentul ridicat în mijlocul cimitirului.

La această pioasă serbare au luat parte: drapelele regimentelor care au susținut luptele pentru apărarea Brașovului, autoritățile civile și militare locale, protopopul evanghelic dr. Herfurth din Brașov, reprezentanți ai diferitelor școli și societăți locale, precum și detașamente din trupele aflate în garnizoană.

După oficierea serviciului divin, S.S. protopopul Brașovului dr. Vasile Saftu a rostit o cuvântare.

La final, prefectul județului a predat comunei Brașov cimitirul și monumentul, zicând: „Nu vărsați lacrimi pe mormintele eroilor, ci mai curând slăviți-i în cântece, așa ca faima numelui lor să rămână ecou prin legenda veacurilor.”.

REGINA MARIA

*„Gândire împărătească care ajunge adevărurile mari dumnezeiești.
Tunurile nu mai bat, goarnea nu mai sună, săbiile intră în teaca lor.
E calmul de după furtună.*

Conștiința liniștită. Se scrie Istoria.

Primul gând, prima frază merge către acei a căror inimi nu mai bat.

Bartolomeu-Bertalan de altădată – primul capitol al epopeei care sfârșește la Mărășești.

Bartolomeu – dușmanul vorbește.

Bătălia dela Brașov începe.

La gara Bertalan se mișcă, se zărește infanteristul român. Șrapnele pocnesc, comandantul român îndreptează un contraatac.

În adevăr de odată într-o clipă sar la atac în șiruri lungi românii din față.

Germanii sunt surprinși, cine s-ar fi așteptat ca românii în retragerea lor să fie atâta de îndrăzneți încât să mai atace la baionetă, în rânduri strânse, cu repeziciune ies din ascunzișurile lor și își fac drum spre pozițiile noastre de apărare.

Acum clocotesc tunurile de câmp. Artileria grea începe distrugerea. Românii se retrag, dar iarăși se adună și se aruncă cu vitejie și îndrăzneală la atac împotriva noastră.

Bravo, români! Nouri mari de fum și miros de pucioasă se ridică spre cer. Cu o putere nemărginită, focul artileriei germane cuprinde din toate părțile pe români. În mijlocul lor izbesc mereu obuzele, numai așa a încetat atacul...

De două ori mai atacă românii fulgerător cu o mare bravură, dar de două ori sunt respinși. După amiază, din pământ, dinspre nord, în spatele românilor, infanteria germană. Românii sunt pierduți.

Luni dimineața se respinge ultimul atac român; românii se încăpățânează încă o dată pe străzile Brașovului, punându-și pieptul contra germanilor.

Printr-un atac puternic extrem de violent, românul a fost înfrânt după bătălia care a ținut 3 zile. Brașovul a fost eliberat.”.

Siegeszug durch Rumänien de Fr. Willy Frerk, Leipzig 1917 (pag. 101 - 104).

Frați Ardeleni,

Lângă minele voastre de aur și platină nu uitați un minut că în pământul vostru zace comoara de oțel, sufletele celor care au căzut și pentru voi și pentru noi. Acest monument și aceste morminte vor pecetlui unirea noastră sufletească.

Așezat la răspântie de drumuri, trenuri vor tot fugi pe lângă el îl vor înnegri poate cu fumul lor, dar vor spune Budapestei, Vienei, Parisului și Londrei că o mână de români – pui de lei – au căzut făcându-și datoria de la comandant la soldat.

Mândră de datorie împlinită, România Mare, mare prin vitejia și înțelepciunea Regelui ei, mare prin inima duioasă de mamă a Reginei, mare prin suma sacrificiilor, mare prin sângele curat care a curs șiroaie, mare prin bunele ei intențiuni, mare prin victoria fiecărui dintre noi asupra nouă înșine, pășește demnă și hotărâtă pe calea civilizației alături de marele ei aliata.

Mulțumiți că am putut așeza la capul fiecăruia o cruce și o floare, aici în lumea lor calmă, dumnezeiască, departe de ură, de invidie și egoism omenesc, strigăm din toată inima:

Trăiască M.S. Regele, Trăiască M.S. Regina, Trăiască Altețele Lor Regale, Trăiască Armata Română!

Domnule Primar,

Încredințându-vă acest monument și acest cimitir care cuprinde 456 de eroi români, sânge din sângele nostru, suflete din sufletul nostru, am convingerea că nu veți lăsa să crească iarba sau să se aștearnă deasupra lor praful uitării...

Comuna Brașov, prin primarul orașului dr. Karl Ernst Schnell, a răspuns: Maiestatețile Voastre! Stimați Domni!

Nimenea nu are dragoste mai mare decât cel ce și sacrifică viața pentru amicii săi, zice evanghelistul Ioan.

În acest loc scaldat în sânge și-au sacrificat viața cinci sute de eroi români pentru frații lor, pentru regele lor și pentru patria lor.

Inimi recunoscătoare, mâini pioase au pregătit eroilor, ce se odihnesc aici, un locaș de odihnă demn, un cimitir demn al eroilor și în onoarea și amintirea lor eternă au ridicat monumentul pe care l-am dezvelit și inaugurat astăzi.

Dar acest monument nu are să fie numai un semn de amintire pentru eroii care zac aici, ci și un avertisment pentru cei vii.

Acest monument va aminti și va avertiza întotdeauna pe cei vii, pe toți fiii acestei țări, să rămână pururea credincioși măritului și dreptului lor rege și să rămână credincioși patriei, care îmbrățișează cu aceeași dragoste pe toți fiii săi, pe toți cetățenii țării și care-și consideră de datorie să facă în această țară binecuvântată de Dumnezeu, plăcută viața tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de limbă și confesiune.

Luând în numele orașului Brașov sub scutul și sub îngrijirea orașului acest cimitir al eroilor și monumentul care s-a dezvelit astăzi, urez din toată inima:

Trăiască Maiestatea Sa Regele!

Trăiască Maiestatea Sa Regina !

Trăiască Alteța Sa Regală Prințul Moștenitor și întreaga Casă Regală!

Trăiască patria noastră: România Mare!

Cuvinte de mulțumire din partea Societății „Mormintele Eroilor” și a soțiilor celor căzuți în război au fost adresate inițiatorilor prin doamna Elena Dragalina, care a menționat:

Maiestate, Alteță Regală, Onorată Adunare,

Cimitirul de onoare care se inaugurează astăzi la poalele Carpaților, nu este numai un locaș de odihnă al unor bravi ostași, ci un sfânt altar al eroismului românesc, merit să immortalizeze în fața generațiunilor viitoare cel mai înalt exemplu de vitejie și de jertfă pentru țară.

Așa cum istoria a păstrat în amintirea omenirii admirația veacurilor, rezistența eroică a celor trei sute de spartani de la Termopile, tot astfel Cimitirul și Monumentul Eroilor de la gara Bartolomeu va vorbi de-a pururi generațiilor viitoare de modul cum au știut eroii noștri care dorm în acest pământ sfânt udat cu sângele lor, să se jertfească pentru gloria și apărarea țării.

În toamna anului 1916, când 53 de divizii inamice, după propria afirmație a generalului [Erich Friedrich Wilhelm] Ludendorff, se adunară pe frontul românesc căutând să pătrundă prin trecătorile Carpaților spre Capitala țării, armata noastră, redusă ca număr și trădată de aliatul puternic de la Răsărit, primi ordin să se retragă spre noile linii de rezistență.

Ca să se asigure retragerea, trupe eroice române din Diviziile 3, 4 și 21 au apărat Brașovul; iar, mai în urmă, unități din infanterie, vânători și artilerie au susținut în mod eroic retragerea.

În acest mod, aceste unități au stăvilit în fața Brașovului, pe acest loc, cele două puternice armate dușmane care scoborau dinspre Sfântu Gheorghe și Făgăraș ca să zdrobească armata noastră.

După îndârjita lor rezistență, terminând muniția, ostașii acestor unități pentru a-și îndeplini până la sfârșit misiunea care li se încredințase, s-au pregătit pentru jertfa supremă, așteptând atacul la baionetă.

Dușmanul însă nu a cutezat să atace, nu, ci, în zorii dimineții care avea să treacă numele celor bravi la nemurire, a strecurat mitralierele în spatele lor, secerându-i.

Deci, monumentul ce li s-a ridicat cu atâta dragoste și pietate de vrednici urmași este cea mai frumoasă cinste ce li se aduce.

Se va vorbi de-a rândul secolelor despre vitejia fără seamăn a acestor eroi, care au murit atât de frumos pentru întregirea Țării în vechile ei hotare istorice, și pentru cinstea neamului.

Ca soție de ostaș mort pe Valea Jiului, în lupta pentru întregirea neamului și cinstea Tronului, în numele tuturor soțiilor eroilor morți în acest război, precum și în numele Societății „Mormintele Eroilor”, care împlinește nobila sarcină a trece la nemurire amintirea, faptele și mormintele eroilor noștri, mulțumesc vrednicilor inițiatori pentru această măreață operă de pietate și recunoștință națională, care cinstește deopotrivă pe cei morți ca și pe cei vii.

Fie ca în tot cuprinsul țării întregite să înflorească, tot atât de frumos ca și în Brașov, cultul eroismului românesc, cel mai sfânt și cel mai înălțător dintre toate și singurul care poartă în el marea pornire către o adevărată viață națională, pornire care de-a lungul veacurilor a fost minunata putere a dezvoltării noastre istorice.”

Din partea Corpului VII Armată și în numele comandantului acestui corp, generalul Constantin Găvănescu, comandantul Diviziei I, a rostit următoarea cuvântare:

„Sire, Prea Mărită Doamnă, Altețe Regale,

În numele Corpului VII de Armată și în acela al comandamentului acestui corp, am distinsa onoare să salut pe Maiestățile Voastre și Altețele Lor Regale și sunt fericit că-mi este dat mie ca, în o asemenea ocaziune, pe cât de pioasă pe atât de solemnă, să arăt Maiestăților Voastre și Altețelor Lor Regale sentimentele de credință neștrămutată și de dragoste neșarmurită a[le] tuturor ostașilor ce alcătuiesc acest corp de armată, ca și a tuturor, de altfel, din întreaga Românie Mare.

Pe teritoriul de azi al Corpului VII de Armată s-au dat primele lupte în august 1916, în Războiul nostru pentru Întregirea Neamului. De la munții Moldovei și până la Tisa, aproape nu este loc care să nu fie stropit cu sângele eroilor, aproape nu este bucățică de pământ să nu adăpostească trupurile aceluia ce și au dat viața pentru a preamări pe a țării; iar cimitirele răsar, cu crucile lor albe, mai peste tot locul.

Ele constituie astfel, pe acolo pe unde sunt presărate, stâlpii drepturilor noastre sfinte și eterne, căci numai cu sânge se iscălește și numai cu viața se pecetluiesc acele drepturi.

Dacă este adevărat că viața unui popor, unei țări, se alcătuiește din viețile fiilor săi, vieți date numai în serviciul necondiționat al Patriei, apoi desigur că și viața scumpei noastre Românie s-a alcătuit și s-a întărit și mai mult cu viețile tuturor martirilor și eroilor români de pretutindeni, care în decursul secolelor trecute ca și în zilele noastre și-au dat viața pentru a preamări pe a țării lor iubite.

Unul dintre mulții fără număr și care stă în capul tuturor este Marele erou Național Mihai Viteazul, care constituie și cel dintâi dar și cea mai de seamă jertfă făcută pe altarul ideii unității noastre naționale.

El, în drumul său fulgerător spre oastea dușmană în cucerirea Transilvaniei, a trecut tot pe aici pe la marginea de nord a Brașovului, venind pe pasul Buzăului.

Tot pe aici au trecut și în 1916 o bună parte din oștile Maiestăților Voastre care mergeau acum la dezrobire de țară și de frați.

Tot aici azi se ridică rugăciuni lui Dumnezeu pentru odihna celor dispăruți dintre noi, pentru toți acei eroi cunoscuți și necunoscuți care au ajutat la clădirea mărețului și nepieritorului monument al României Mari întregite.

Faptele mari nu pier niciodată și cu atât sunt mai mari cu cât ele sunt făcute în zile și timpuri mai grele și cu atât sunt mai luminoase cu cât ele se depărtează în negura timpurilor; iar acei care le-au făcut trăiesc pe vecie în sufletele urmașilor căci pentru țară, neam și tron nimeni nu moare, ci se înalță și trece în viața eternă preamărit și preaslăvit de urmași în vecii vecilor.

Iată de ce azi nu suntem strânși aici ca să plângem, ci numai ca să ne închinăm și să slăvim pe toți acei mari mucenici care stau de-a dreapta Tatălui și care tresar de bucurie din locașurile lor îngerești, când văd aici pe marele Căpitan ce i-a condus la lupta pe dreptate și adevăr.

Îmi aduc aminte, Sire, de un episod din istoria Războiului nostru pentru Întregirea Neamului, de un fapt de o măreție fără seamăn, care strălucește ca Soarele în mijlocul multelor și nenumăratelor alte fapte mari făcute de Maiestățile Voastre în acele timpuri grele, poate cele mai grele prin care a trecut neamul nostru de la începutul vieții lui și până astăzi.

Acel măreț fapt de o măreție epică ce va străluci pe vecie în sufletele noastre a tuturor și înaintea căruia toată suflarea românească se închină, s-a petrecut în iarna 1917-1918, în

timpul când România redusă la o treime din ceea ce fusese, lupta pe viață și pe moarte pentru drepturile sale sfinte.

Atunci, Sire, a spus Maiestatea Voastră în o ocaziune solemnă, că legați viața și soarta Maiestății Voastre și a întregii dinastii de soarta poporului român, și că în tot cazul nu înțelegeți să vă despărțiți soarta de aceea a armatei Maiestății Voastre.

Aceste cuvinte, Maiestate, ne-au mers la inimă, ne-au întărit în credința noastră, oțelindu-ne sufletele și ne-au făcut să vedem că dreptatea tot va izbuti, iar Maiestate Voastre s-au lipit pe vecie de sufletul poporului și al armatei pe care Maiestatea Voastră a condus-o la glorie nepieritoare.

N-am dori să mai vie furtuni peste capul mult doritoarei de liniște și de dezvoltare în pace a țării noastre; dar dacă ne va mai fi scris să mai îndurăm și alte vijelii, să fie siguri Maiestate Voastre că întreg poporul român și în special armata, înțelege să-și lege soarta și ea necondiționat de aceea a Maiestății Voastre și a întregii dinastii scumpe nouă tuturor.

Faptul că Maiestatea Voastră împreună cu M.S. Regina și cu Altețele Lor Regale au binevoit în înalta Lor bunătate și dragoste ce o au pentru poporul peste care domnesc și armata ce conduc să vie azi aici la această slujbă religioasă și pioasă, servă tuturor drept o lecție de educație sufletească, morală, arătându-le că atât la zilele de bucurie, ca și la cele de durere și în război ca și în pace, Maiestate Voastre stau strânse cu trup și suflet de poporul Lor, de armata Lor și că înaintea sacrificiului vieții toată suflarea românească îngenunche.

Văd aceasta toți cei de față, poporul tot strâns, armata credincioasă, steagurile acestea înșirate și care s-au acoperit de glorie în luptele date pe aceste locuri, văd copiii și școlarii, viitori cetățeni [ai] țării și cu toții vor purta din gură în gură faptul neasemuit de mare că Regele țării, cu Doamna Mărită și slăvită, Mama sfântă a neamului, vin să se închine înaintea celor ce s-au înălțat, dându-și viața pentru prea mărirea țării.

Din secole în secole se va purta pomenirea acestor fapte mari și tot așa cum se povestește azi despre Mihai și Ștefan, tot așa se va pomeni mâine și peste sute de ani și pentru totdeauna, că Acela care a înfăptuit idealul sfânt al neamului de dorul căruia a[u] răposat în trecut și moșii și părinții, a venit să se închine la mormintele acelora ce l-au ajutat în acesta înfăptuire.

Noi armata, Sire, Prea Înălțată Doamnă și Altețe Regale, noi armata, copiii Maiestăților Voastre, ne rugăm totdeauna bunului și marelui Dumnezeu, lui Dumnezeu care ne-a ocrotit în trecut și ne-a apărat de dușmani mulți, dându-ne putere să-i biruim; de Dumnezeu cel mare și bun care ne-a învrednicit să avem un Rege iubitor de țară și neam și o Regină, regină nu prin situațiune, ci prin fapte și calitățile lui Dumnezeu ce ne-a învrednicit să trăim cele mai mari timpuri ale românismului, ne rugăm lui să dea viața lungă Maiestăților Voastre și întregii Dinastii ca să domnească și să conducă tot mereu țara mare românească una intangibilă și indivizibilă, pe calea sa cea mai bună și cea mai rodnică.

Și ne mai rugăm lui Dumnezeu acesta mare și bun să aibă grijă și de ceilalți frați ai noștri care încă nu au norocul să trăiască sub pârinteasca domnie a Maiestății Voastre și să-i aducă cât mai degrabă lângă sânul mamei lor iubite, ca să fim cu toții strânși la un loc, o turmă și un păstor.

Să trăiți, Maiestate!"

Monumentul, împodobit cu flori și coroane, a fost apoi sfințit, după care Maiestatele Lor și Altețele Lor Regale, trecând de la cruce la cruce au presărat mormintele cu flori albe, în aclamațiile pline de însuflețire și dragoste ale mulțimii.

A urmat apoi defilarea trupelor.

La ora 12.30 pioasa serbare a luat sfârșit în cântecele patriotice a[le] corului catedralei.

Augustii Suverani și Altețele Lor Regale urcând în automobile, au luat apoi drumul gării, în nesfârșitele urale ale celor de față.

La ora 13, trenul regal a plecat spre Sinaia, unde a sosit la ora 14.30.

Alteța Sa Regală Principele Moștenitor luând parte la masa comună ce s-a servit la Școala de Subofițeri din Brașov, s-a înapoiat la Sinaia cu automobilul, după amiază.

8

Monumentul „Bartolomeu” din Brașov